

SYTUACJA FINANSOWA SPÓŁDZIELNI MLECZARSKICH O RÓŻNEJ POZYCJI KREDYTOWEJ

Teresa Domańska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Abstrakt. W opracowaniu przedstawiono sytuację finansową spółdzielni mleczarskich o różnej pozycji kredytowej. W celu określenia tej sytuacji wykorzystano wskaźniki płynności finansowej, skorygowanej rentowności, zadłużenia oraz sprawności działania. Spółdzielnie mogą przyjąć pozycję dawcy lub biorcy kredytu handlowego, która może wpływać na wysokość osiągniętych dochodów. Pozycja kredytowa może być uzależniona od wielu czynników, m.in. od strategii zarządzania kapitałem obrotowym, pozycji na rynku oraz stosowanych praktyk w sektorze.

Sytuacja finansowa spółdzielni mleczarskich różniła się w zależności od przyjętej pozycji kredytowej przez zarządzających. W grupie spółdzielni przyjmujących pozycję biorcy kredytu handlowego zaobserwowano niższą płynność finansową oraz skorygowaną rentowność niż w grupie spółdzielni – dawców kredytu handlowego. Zarządzający spółdzielniami – dawcami kredytu per saldo, stosujący bardziej liberalną strategię kredytu handlowego przyczyniali się do zwiększenia przychodów ze sprzedaży. W spółdzielniach – biorcach kredytu handlowego, zarządzający kształtowali wskaźniki zadłużenia na wyższym poziomie niż w grupie dawców kredytu. Zarządzający spółdzielniami, które zaliczono do grupy biorców kredytu stosowali bardziej restrykcyjną politykę w zakresie udzielania kredytu handlowego. Zarządzający z obu grup najczęściej stosowali strategię negocjowania maksymalnych terminów płatności zobowiązań.

Słowa kluczowe: spółdzielnia mleczarska, sytuacja finansowa, pozycja kredytowa

WSTĘP

Jednym z najważniejszych elementów w procesie gospodarowania przedsiębiorstw jest pozyskiwanie zarówno odbiorców, jak i dostawców, z którymi jednostka będzie mogła nawiązać długotrwałą współpracę [Domańska 2014]. Budowanie

takich relacji polega na odpowiednim zarządzaniu należnościami oraz zobowiązaniami handlowymi. Jeżeli jednostka gospodarcza ma należności handlowe oznacza to, że zarządzający przedsiębiorstwem kredytują swoich kontrahentów. Należności handlowe, zgodnie z ustawą o rachunkowości definiowane są jako należności z tytułu dostaw i usług¹. Powstają w momencie sprzedaży wyrobów gotowych, towarów oraz materiałów, za które dostawca nie otrzymał jeszcze zapłaty [Krzemińska 2005]. Z drugiej strony, jeżeli przedsiębiorstwo ma zobowiązania handlowe oznacza to, że korzysta ono z kredytu handlowego jako źródła finansowania działalności gospodarczej. Zawadzka [2009] podkreśla, że kredyt handlowy jest traktowany jako główne źródło finansowania bieżącej działalności. Szczególną rolę w finansowaniu majątku, odgrywa kredyt handlowy w przedsiębiorstwach, które borykają się z problemem utrzymania płynności finansowej [Domańska 2014].

Kredytowanie odbiorców jest jedną z kluczowych form rozliczeń między kontrahentami i stanowi istotny element działalności gospodarczej przedsiębiorstw. Kredyt handlowy dotyczy odroczenia terminu płatności za sprzedane towary i usługi w transakcjach dokonywanych między przedsiębiorstwami. Kredyt ten udzielany jest zatem nabywcy w wyniku realizacji sprzedaży i ma formę odroczonego terminu płatności w stosunku do daty sprzedaży [Wędzki 2000]. Ponadto według Rytka [2009] kredyt handlowy jest szczególnym rodzajem inwestycji w relacje i kontakty z partnerami handlowymi. W obrocie gospodarczym kredyt handlowy stosowany jest zamiennie z pojęciem kredyt towarowy, kupiecki lub kredyt dostawcy [Zawadzka 2009]. Ponadto udzielenie kredytu handlowego traktowane jest jako narzędzie pozwalające na pozyskanie nowych lub utrzymanie już obecnych klientów [Grabowska 2012]. Należności handlowe są powszechnie uznawane za czynnik stymulujący popyt na produkty, dzięki czemu przedsiębiorstwo może zwiększać przychody ze sprzedaży [Wędzki 2000, Krzemińska 2005, Krzemińska 2009, Rytka 2009].

Z jednej strony udzielanie kredytu handlowego może wpływać stymulująco na popyt, a w następstwie przyczyniać się do wzrostu przychodów ze sprzedaży. Z kolei z drugiej strony, wydłużanie terminów zapłaty może powodować zwiększenie ryzyka działalności gospodarczej, co może prowadzić do zaburzenia kredytowania oraz trudności w terminowym regulowaniu własnych zobowiązań. W procesie gospodarowania istotne jest zatem określenie strategii zaciągania i udzielania kredytu handlowego. Ponadto z punktu widzenia przyjętej polityki w zakresie utrzymywania struktury majątku obrotowego oraz kapitału krótkoterminowego ważne jest określenie pozycji kredytowej przedsiębiorstwa.

Jednostka gospodarcza może przyjąć pozycję dawcy lub biorcy kredytu handlowego [Krzemińska 2005]. Wskaźnik pozycji kredytowej konfrontuje spraw-

¹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 1994 nr 121, poz. 591, z póź. zm., Wydawnictwo LEGIS, Warszawa 2012, s. 7.

ność rozliczeń z odbiorcami i dostawcami. Im wyższy poziom tego wskaźnika od jedności, tym jednostka jest bardziej kredytodawcą. Im niższy poziom pozycji kredytowej od jedności, tym przedsiębiorstwo jest bardziej kredytobiorcą. Wskaźnik pozycji kredytowej przyjmuje następującą postać:

$$\text{Wskaźnik pozycji kredytowej} = \frac{\text{należności od odbiorców}}{\text{zobowiązania wobec dostawców}}$$

Pozycja dawcy kredytu oznacza, że przedsiębiorstwo będzie w większym stopniu kredytowało swoich odbiorców niż korzystało z kredytu handlowego jako źródła finansowania. W praktyce będzie to oznaczało, że wartość należności z tytułu dostaw i usług będzie wyższa niż zobowiązań z tytułu dostaw i usług. Przyjęcie pozycji biorcy kredytu *per saldo* będzie wiązało się z tym, że w bilansie zobowiązania handlowe będą przewyższały należności handlowe. Przedsiębiorstwo (biorca) będzie w większym stopniu korzystało z kredytu handlowego jako źródła finansowania bieżącej działalności. Jednocześnie takie przedsiębiorstwo będzie stosowało bardziej restrykcyjną politykę w zakresie kredytowania odbiorców [Krzemińska 2005].

Pozycja kredytowa może mieć znaczący wpływ na wysokość osiągniętych przez przedsiębiorstwo dochodów. Przyjęta przez jednostkę pozycja kredytowa będzie uwarunkowana posiadaniem zdolności finansowej do wywiązywania się ze swoich zobowiązań. Ponadto może być wynikiem przyjęcia odpowiedniej strategii w zakresie zarządzania kapitałem obrotowym oraz zajmowanej pozycji na rynku. W celu uniknięcia strat, spółdzielnie muszą uwzględniać reguły panujące w danym sektorze. Niejednokrotnie zarządzający nie mają pełnej swobody w ustalaniu warunków kredytowania, a przyjęta pozycja kredytowa może być również rezultatem stosowanych praktyk w sektorze, w jakim funkcjonuje dane przedsiębiorstwo.

METODY BADAŃ

Celem opracowania jest określenie sytuacji finansowej spółdzielni mleczarskich w zależności od zajmowanej pozycji kredytowej. Badaniem objęto 68 spółdzielni mleczarskich, które w latach 2010–2014 nieprzerwanie prowadziły działalność gospodarczą oraz podlegały badaniu² i ogłaszaniu sprawozdań finansowych

² Na podstawie art. 88a. § 1. ustawy z dnia 16 września 1982r. Prawo Spółdzielcze, Dz.U. nr 30, poz. 210., roczne sprawozdania finansowe spółdzielni podlegają badaniu pod względem rzetelności i prawidłowości, (§ 2.) w trybie i według zasad określonych w odrębnych przepisach.

w Monitorze Spółdzielczym B³. Źródłowe dane pochodziły z jednostkowych, rocznych sprawozdań finansowych spółdzielni mleczarskich, które sporządzono zgodnie z ustawą o rachunkowości⁴.

W celu przeprowadzenia badań dokonano pewnych założeń. Zakwalifikowane spółdzielnie mleczarskie na koniec okresu badań musiały mieć zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług. Doboru obiektów badawczych do badania dokonano w sposób celowy. Próba badawcza została podzielona na dwie grupy ze względu na zajmowaną przez spółdzielnie mleczarskie pozycję kredytową. W tabeli 1 zaprezentowano liczebność próby badawczej.

TABELA 1. Liczebność próby badawczej

Wyszczególnienie		Lata				
		2010	2011	2012	2013	2014
I grupa	biorca kredytu	34	33	23	38	31
I grupa	dawca kredytu	34	35	45	30	37
Razem	-	68	68	68	68	68

Źródło: Opracowanie własne.

W 2010 roku po 34 spółdzielnie mleczarskie zajmowały pozycję biorców oraz dawców kredytu *per saldo*. W 2011 roku sytuacja kształtowała się podobnie do roku ubiegłego, mianowicie jedynie jedna ze spółdzielni więcej przyjęła pozycję dawcy kredytu handlowego. W 2012 roku zaledwie 23 zakłady spółdzielcze zajmowały pozycję biorcy kredytu. Z kolei w 45 podmiotach z całej populacji należności handlowe przewyższały zobowiązania z tytułu dostaw i usług. Odmiennie sytuacja ta kształtowała się w 2013 roku, kiedy to 38 spółdzielni mleczarskich częściej zaciągało, niż udzielało kredytu swoim kontrahentom. W 2014 roku liczba podmiotów przyjmujących pozycję biorcy kredytu spadła do 31, a 37 spółdzielni zostało zakwalifikowanych jako kredytodawcy. Przyjmowana pozycja kredytowa była uwarunkowana zapotrzebowaniem na finansowanie kredytem handlowym działalności gospodarczej. Ponadto zarządzający spółdzielniami mleczarskimi mogli dostosowywać pozycję kredytową do zmieniających się warunków w sektorze.

³ Na podstawie art. 14. ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze, Dz.U. nr 30, poz., 210., organem właściwym do publikowania ogłoszeń spółdzielczych przewidzianych w przepisach prawa jest „Monitor Spółdzielczy” wydawany przez Krajową Radę Spółdzielczą, z wyjątkiem ogłoszeń zamieszczanych na podstawie odrębnych przepisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

⁴ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 1994 nr 121, poz. 591, z póź. zm.

TABELA 2. Formuły obliczenia wybranych wskaźników do badania

Wyszczególnienie	Formuła
Wskaźniki płynności finansowej	
Wskaźnik bieżącej płynności	$\frac{\text{aktywa obrotowe}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$
Wskaźnik płynności przyspieszonej	$\frac{\text{aktywa obrotowe} - \text{zapasy}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$
Wskaźnik płynności natychmiastowej	$\frac{\text{inwestycje krótkoterminowe}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$
Wskaźniki skorygowanej rentowności	
Wskaźnik skorygowanej rentowności aktywów	$\frac{\text{zysk netto} + \text{wpływy netto z wydania udziałów}}{\text{aktywa}}$
Wskaźnik skorygowanej rentowności funduszu własnego	$\frac{\text{zysk netto} + \text{wpływy netto z wydania udziałów}}{\text{fundusz własny}}$
Wskaźnik skorygowanej rentowności przychodów	$\frac{\text{zysk netto} + \text{wpływy netto z wydania udziałów}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$
Wskaźniki zadłużenia	
Wskaźnik zadłużenia ogółem	$\frac{\text{zobowiązania ogółem}}{\text{aktywa ogółem}}$
Wskaźnik zadłużenia funduszu własnego	$\frac{\text{zobowiązania ogółem}}{\text{fundusz własny}}$
Wskaźnik zadłużenia długoterminowego	$\frac{\text{zobowiązania długoterminowe}}{\text{fundusz własny}}$
Wskaźniki sprawności działania	
Wskaźnik cyklu zapasów	$\frac{\text{średni stan zapasów}}{\text{koszty operacyjne}} \times 365$
Wskaźnik cyklu należności	$\frac{\text{średni stan należności}}{\text{przychody ze sprzedaży}} \times 365$
Wskaźnik cyklu zobowiązań	$\frac{\text{średni stan zobowiązań}}{\text{koszty operacyjne}} \times 365$

*Koszty operacyjne obejmują koszty sprzedanych produktów, towarów, materiałów, koszty ogólnego zarządu oraz koszty sprzedaży.

Źródło: Opracowanie własne.

Przeprowadzone badania miały charakter analizy sektorowej. Ocena zależności między pozycją kredytową a sytuacją finansową spółdzielni mleczarskich wymagała przyjęcia odpowiednich wskaźników finansowych. Wybrane wskaźniki do przeprowadzenia badań oraz formuły ich obliczenia zaprezentowano w tabeli 2. W celu określenia sytuacji finansowej spółdzielni mleczarskich w opracowaniu wykorzystano wskaźniki płynności finansowej, rentowności, zadłużenia oraz sprawności działania. W opracowaniu dokonano porównania sytuacji finansowej tych spółdzielni w wyodrębnionych grupach.

WYNIKI BADAŃ

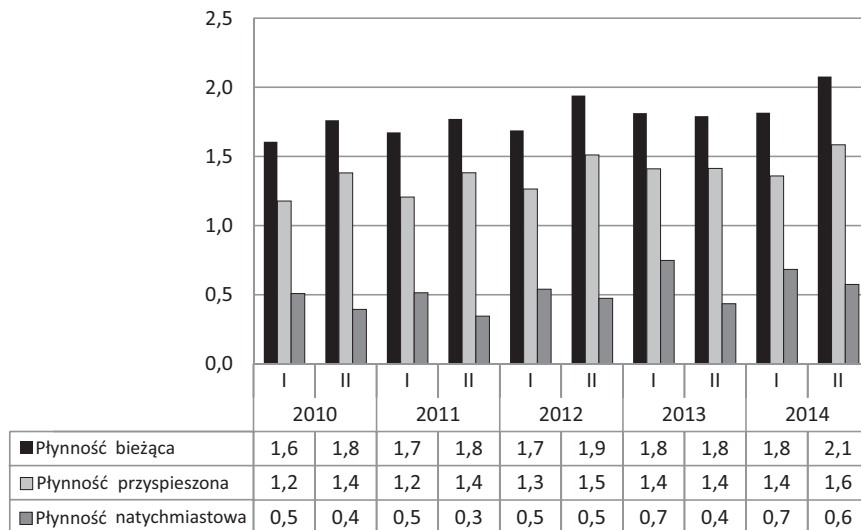
Rysunek 1 przedstawia płynność finansową spółdzielni mleczarskich w zależności od zajmowanej pozycji kredytowej w latach 2010–2014. Spółdzielnie z grupy pierwszej, które przyjmowały pozycję biorcy kredytu handlowego, cechowała niższa wartość wskaźników płynności bieżącej oraz płynności przyspieszonej niż w podmiotach – dawców kredytu *per saldo*. W spółdzielniach, które charakteryzowała wyższa wartość należności z tytułu dostaw i usług nad zobowiązaniami handlowymi, wskaźnik bieżącej płynności kształtował się od 1,8 do 2,1. W jednostkach – biorcach kredytu handlowego wskaźnik ten w analizowanym okresie wyniósł od 1,6 do 1,8.

Wskaźnik płynności przyspieszonej w pierwszej grupie spółdzielni kształtował się od 1,2 do 1,4. Z kolei w grupie drugiej spółdzielni mleczarskich wskaźnik ten wystąpił na poziomie od 1,4 do 1,6. W latach 2010–2014 zarządzający spółdzielniami mleczarskimi zwiększyli poziom wskaźników płynności bieżącej oraz płynności przyspieszonej. Ponadto zarządzający tymi jednostkami kształtowali wskaźniki płynności na poziomie zapewniającym bezpieczeństwo finansowe.

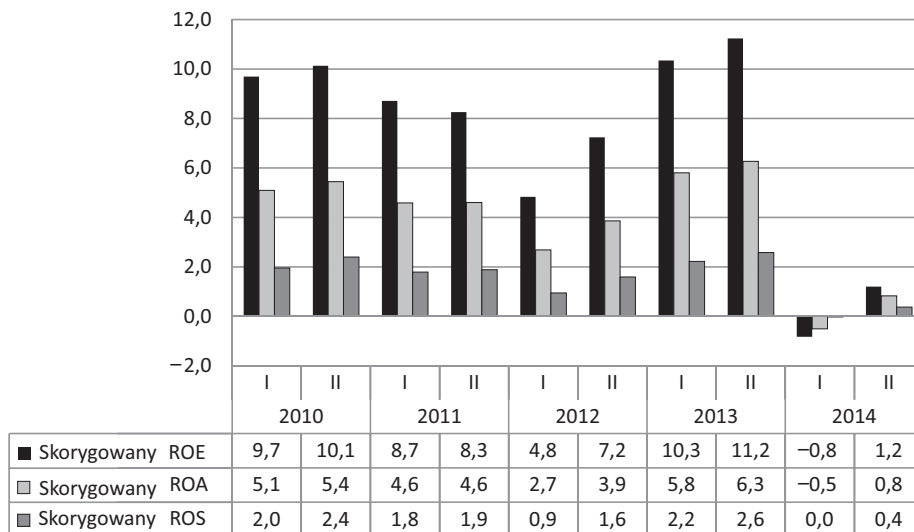
Zarządzający spółdzielniami mleczarskimi utrzymywali wskaźnik płynności natychmiastowej na wyższym poziomie w jednostkach przyjmujących pozycję biorcy kredytu *per saldo*. Wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 0,5 do 0,7. Wyższa wartość zobowiązań handlowych mogła skutkować koniecznością tworzenia większych rezerw najbardziej płynnych aktywów obrotowych. W grupie kredytodawców wskaźnik środków pieniężnych wystąpił na przeciętnym poziomie – 0,45. W analizowanym okresie zarządzający spółdzielniami mleczarskimi z obu grup utrzymywali poziom najbardziej płynnych aktywów na stabilnym poziomie.

Na rysunku 2 przedstawiono skorygowaną rentowność spółdzielni mleczarskich w latach 2010–2014. Zarządzający spółdzielniami w większości cały wypracowany zysk przeznaczają na zwiększenie funduszu zasobowego [Domańska 2015]. Jednakże podstawowym źródłem powiększania funduszy własnych są wpłaty realizowane z należności za mleko, w wyniku czego rosną koszty surowca.

RYSUNEK 1. Płynność finansowa spółdzielni mleczarskich

Źródło: Opracowanie własne.

RYSUNEK 2. Skorygowana rentowność spółdzielni mleczarskich

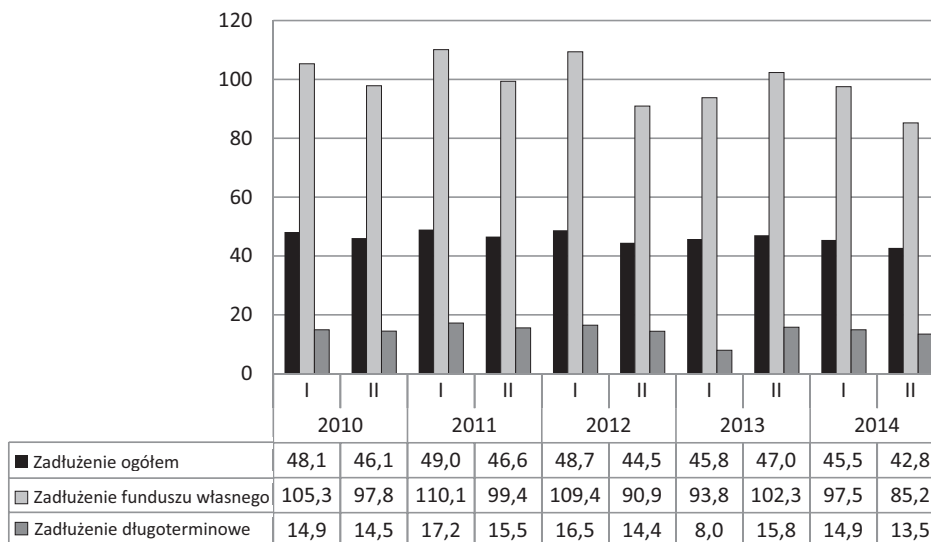
Źródło: Opracowanie własne.

W konsekwencji prowadzi to do zmniejszenia wypracowanego wyniku finansowego. Dlatego do oceny efektywności spółdzielni mleczarskich przyjęto według Dwornika, skorygowaną rentowność o kategorię zysku netto powiększoną o należne wpłaty na fundusz udziałowy [Dworniak 2010].

Wskaźniki skorygowanej rentowności w latach 2010–2013 w obu grupach spółdzielni mleczarskich odnotowano na dodatnim poziomie. Najkorzystniejsza sytuacja w spółdzielniach mleczarskich wystąpiła w 2013 roku, w którym stwierdzono najwyższe wartości wskaźników skorygowanej rentowności. W grupie spółdzielni przyjmujących pozycję dawcy kredytu handlowego odnotowano wyższe wskaźniki skorygowanej rentowności. W analizowanych latach wskaźnik skorygowanej rentowności funduszu własnego w tej grupie wystąpił na przeciętnym poziomie 7,6%, podczas gdy w grupie kredytobiorców był średnio o jeden punkt procentowy niższy. W spółdzielniach z grupy pierwszej wskaźnik skorygowanej rentowności aktywów wyniósł 3,5%. W grupie kredytodawców wskaźnik ten wyniósł od 1,2% w 2014 roku do 11,2% w 2013 roku. Podobne relacje zachodziły w przypadku wskaźnika skorygowanej rentowności przychodów. Wyższe wartości tego wskaźnika zaobserwowano w grupie spółdzielni, które przyjmowały pozycję dawcy kredytu handlowego. Wskaźnik w tej grupie spółdzielni wynosił przeciętnie 1,8% w badanych latach. Z kolei w pierwszej grupie spółdzielni, które przyjęły pozycję biorcy kredytu wskaźnik skorygowanej rentowności przychodów wystąpił na przeciętnym poziomie 1,4%. W 2014 roku stwierdzono pogarszającą się sytuację finansową, szczególnie w małych i średnich spółdzielniach mleczarskich. Jednym z czynników wyższej rentowności w dużych spółdzielniach mogła być koncentracja produkcji i wiążący się z tym wzrost skali produkcji [Baran 2007].

Rysunek 3 prezentuje wskaźniki poziomu zadłużenia w spółdzielniach mleczarskich w zależności od zajmowanej pozycji kredytowej w latach 2010–2014. Bez względu na przyjętą pozycję kredytową zarządzający spółdzielniami mleczarskimi kształtowali wskaźnik zadłużenia ogółem na zbliżonym poziomie. W analizowanym czasie przeciętna wartość tego wskaźnika dla całej populacji wyniosła 46,4%. Biorcy kredytu handlowego utrzymywali wskaźnik zadłużenia ogółem przeciętnie na poziomie 47,4%, natomiast dawcy kredytu na poziomie 45,4%.

W większości analizowanych lat wskaźnik zadłużenia funduszu własnego w grupie kredytobiorców był utrzymywany na wyższym poziomie niż w grupie kredytodawców. Zarządzający spółdzielniami, którzy przyjęli pozycję biorcy kredytu handlowego utrzymywali ten wskaźnik na poziomie 103,2%, z kolei w grupie dawców kredytu na przeciętnym poziomie na poziomie 95,1%. Oznacza to, że pomiędzy grupami wystąpiły znaczne dysproporcje w zadłużeniu funduszu własnego. Zarządzający utrzymywali zadłużenie długoterminowe w spółdzielniach mleczarskich w analizowanych latach podobnie do poprzednich wskaźników (poza 2013 rokiem). Wskaźnik zadłużenia długoterminowego w pierwszej grupie kształtował się od 8,0% (2013 r.) do 17,2% (2011 r.). W grupie kredytodawców zarządzający spółdzielniami kształtowali ten wskaźnik na przeciętnym poziomie 14,7%.

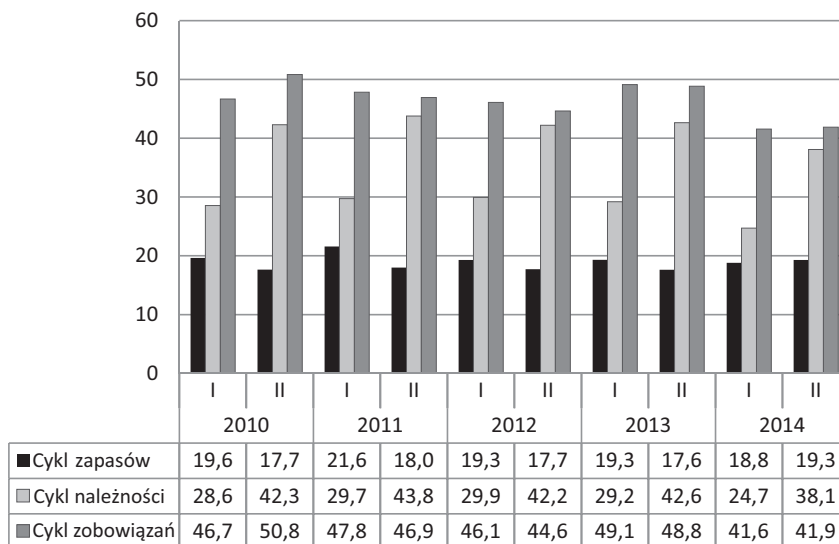
RYSUNEK 3. Wskaźniki poziomu zadłużenia spółdzielni mleczarskich

Źródło: Opracowanie własne.

Na rysunku 4 przedstawiono wskaźniki sprawności działania w spółdzielniach mleczarskich w zależności od przyjmowanej pozycji kredytowej w latach 2010–2014. W pierwszej grupie spółdzielni zarządzający utrzymywali wskaźnik cyklu zapasów na wyższym poziomie niż w grupie drugiej przeciętnie o 2 dni. Zarządzający spółdzielniami, które przyjęły pozycję dawcy kredytu handlowego, kształtowali wskaźnik cyklu należności od 38 dni (2014 rok) do 44 dni (2011 rok). W grupie kredytobiorców wskaźnik ten wystąpił na znacznie niższym poziomie, który wyniósł przeciętnie 28 dni w latach 2010–2014. W analizowanym czasie można zaobserwować, iż wskaźnik cyklu należności spadł w obu grupach spółdzielni mleczarskich przeciętnie o 4 dni.

Pogorszenie sytuacji finansowej spółdzielni mleczarskich w 2014 roku było spowodowane spadkiem cen zbytu wyrobów mleczarskich szczególnie w drugiej połowie roku. Zwiększenie przychodów ze sprzedaży w wyniku podwyższenia wolumenu nie zrekompensowało istotnie silniejszego wzrostu kosztów produkcji. Miało to bezpośredni wpływ na wzrost udziału zapasów oraz zmniejszenie udziału inwestycji i należności krótkoterminowych. W wyniku tego zarządzający skrócili cykl inkasowania należności i dostosowali politykę kredytową do sytuacji kształtującej się w sektorze.

Wskaźnik cyklu zobowiązań w obu grupach kształtował się na zbliżonym poziomie. Zarządzający spółdzielniami – biorcami kredytu handlowego spłacali zobowiązania od 42 dni do 49 dni. Z kolei dawcy kredytu *per saldo* spłacali swoje

RYSUNEK 4. Sprawność działania spółdzielni mleczarskich

Źródło: Opracowanie własne.

zobowiązania od 42 dni do 51 dni. Należy podkreślić, iż w analizowanych latach zarządzający spółdzielniami – biorcami kredytu, skrócili okres spłaty zobowiązań krótkoterminowych przeciętnie o 5 dni, natomiast w grupie kredytodawców o 9 dni. Z jednej strony mogło to być spowodowane zaostrzeniem polityki kredytowej przez dostawców spółdzielni mleczarskich. Drugą przyczyną mogła tkwić w zmniejszeniu należności krótkoterminowych, w następstwie czego zarządzający niektórymi spółdzielniami dokonali korekty wartości zobowiązań krótkoterminowych finansujących bieżącą działalność.

WNIOSKI

Celem opracowania było określenie sytuacji finansowej spółdzielni mleczarskich w zależności od zajmowanej pozycji kredytowej. Przeprowadzenie badań umożliwiło sformułowanie następujących wniosków:

1. Zarządzający spółdzielniami mleczarskimi przyjmowali pozycję kredytową, która była podyktowana nie tylko zapotrzebowaniem na kredyt handlowy jako źródła finansowania bieżącej działalności, ale była również wynikiem sytuacji kształtującej się w sektorze mleczarskim. Zarządzający tymi przedsiębiorstwa-

- mi zajmowali pozycję biorcy lub dawcy kredytu handlowego, dostosowując się do zmieniających się warunków w otoczeniu jednostki gospodarczej.
2. Sytuacja finansowa spółdzielni mleczarskich różniła się w zależności od przyjmowanej pozycji kredytowej przez zarządzających. W grupie spółdzielni mleczarskich przyjmujących pozycję biorcy kredytu handlowego zaobserwowano niższą płynność bieżącą i przyspieszoną niż w grupie dawców kredytu *per saldo*. Jednakże zarządzający spółdzielniami, którzy przyjmowali pozycję biorcy kredytu handlowego, utrzymywali wskaźnik płynności natychmiastowej na poziomie wyższym niż grupie kredytodawców.
 3. Zarządzający spółdzielniami poprzez kredytowanie swoich kontrahentów przyczyniali się do zwiększenia wartości należności handlowych w majątku obrotowym. Spółdzielnie, które w większym stopniu korzystały z kredytu handlowego jako źródła finansowania bieżącej działalności bardziej konserwatywnie podchodziły do kredytowania swoich kontrahentów, co skutkowało akumulacją środków pieniężnych.
 4. W grupie spółdzielni dawców kredytu handlowego wskaźniki skorygowanej rentowności aktywów, funduszu własnego oraz przychodów kształtowały się na wyższym poziomie niż w grupie spółdzielni przyjmujących pozycję biorcy kredytu *per saldo*. Mogło to wynikać z faktu, iż zarządzający spółdzielniami stosujący bardziej liberalną strategię kredytu handlowego, przyczyniali się tym samym do zwiększenia przychodów ze sprzedaży. Z drugiej jednak strony spółdzielnie, które przyjmowały pozycję dawcy kredytu handlowego najczęściej były dużymi jednostkami o ugruntowanej pozycji rynkowej.
 5. Zarządzający spółdzielniami mleczarskimi z grupy biorców kredytu handlowego kształtowali wskaźniki zadłużenia ogółem, zadłużenia funduszu własnego oraz zadłużenia długoterminowego na wyższym poziomie niż w grupie dostawców kredytu. W analizowanych latach zarządzający spółdzielniami zmniejszali zadłużenie ogółem, a także nieznacznie zadłużenie długoterminowe.
 6. Zarządzający spółdzielniami wykazywali skłonność do samofinansowania działalności gospodarczej, co mogło wynikać bezpośrednio ze zmniejszania zadłużenia funduszu własnego. Z drugiej strony zmniejszanie zadłużenia mogło być skutkiem trudności w dostępie do zewnętrznych źródeł finansowania z instytucji finansowych. Zarządzający spółdzielniami mleczarskimi w mniejszym stopniu wykorzystywali kredyty i pożyczki krótkoterminowe. Największe znaczenie w strukturze źródeł krótkoterminowego finansowania odgrywały zobowiązania z tytułu dostaw i usług, które były spłacane w podobnym czasie w obu grupach. Mogło to być wynikiem stosowania przez zarządzających strategii zaciągania kredytu handlowego polegającej na negocjowaniu maksymalnych terminów płatności.

Spis literatury

- BARAN J. 2007: Efektywność spółdzielni i pozostałych form prawnych działających w przemyśle mleczarskim z wykorzystaniem metody DEA, *Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G*, 94, 1, s. 109–116.
- DOMAŃSKA T. 2014: Wielkość funduszu udziałowego a pozycja kredytowa spółdzielni mleczarskich, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 804, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 67*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 13–22.
- DOMAŃSKA T. 2015: Kształtowanie efektywności finansowej a wielkość spółdzielni mleczarskich, *Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae*, Kielce, 19, 3, s. 35–42.
- DWORNIAK J. 2010: Ekonomiczno-finansowe skutki zmian funduszu udziałowego w spółdzielniach mleczarskich, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- GRABOWSKA M. 2012: Zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstw. CeDeWu, Warszawa.
- KRZEMIŃSKA D. 2005: *Finanse przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań.
- KRZEMIŃSKA D. 2009: *Wiarygodność kontrahenta w kredycie kupieckim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- RYTKO P. 2009: *Zarządzanie kredytem handlowym w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Difin, Warszawa.
- USTAWA z dnia 16 września 1982r. Prawo Spółdzielcze, Dz.U., nr 30, poz. 210, z póź. zm.
- USTAWA z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 1994 nr 121, poz. 591, z póź. zm., Wydawnictwo LEGIS, Warszawa 2012.
- WĘDZKI D. 2000: *Teoria zintegrowanego zarządzania kredytem handlowym w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- ZAWADZKA D. 2009: *Determinanty popytu małych przedsiębiorstw na kredyt handlowy, Identyfikacja i ocena*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.

THE FINANCIAL SITUATION OF DAIRY COOPERATIVES WITH DIFFERENT CREDIT POSITION

Abstract. This article presents financial situation of dairy cooperatives with different credit positions. In order to estimate their situation, the rates of financial remuneration, adjusted profitability, indebtedness and effectiveness of work were used. The dairy cooperatives may apply a position of a donator or a recipient of trade credit which can influence a level of the attained incomes. A credit position will be dependant to numerous factors, like e.g. a strategy of managing working capital, a position on a market and the practices used in the trade.

The financial situation of the dairy cooperatives was varied depending on the applied by the managers of those dairy cooperatives credit positions. A lower financial remuneration and adjusted profitability were noticed in the group of those dairy cooperatives which have applied the position of recipient of trade credit than in the case of the group of the dairy cooperatives which have decided to apply the position of donator of trade credit. The managers of those dairy cooperatives – and donators of per balance credit, who were using more liberal strategy of trade credit, have contributed to increasing the incomes from selling. In the case of the dairy cooperatives – so called recipients of trade credit, the managers of them were shaping the indebtedness rates on a higher level than the managers of the group of the so called donators of trade credit. The managers of the dairy cooperatives, which are counted in the group of recipients of credit, use more restrictive policy of imparting trade credit. The managers of both groups used more frequently a strategy of negotiating maximal terms of debts' payment.

Key word: dairy cooperatives, financial situation, credit position

